

AT SKABE GODE STEDER SAMMEN

– Stedsspecifikt arbejde som en del af pædagogisk forskning

Tekst: **Hanne Kusk**
Lektor, Pædagoguddannelsen, UCN

Indledning

Hvordan kan kunstpædagogisk arbejde med det stedsspecifikke tilføje noget nyt til pædagogisk praksis? Begrebet 'sted' betegner ifølge Den Danske Ordbog et område eller en plads med bestemt beliggenhed og begrænset størrelse, fx hvor nogen befinder sig, eller noget foregår (Ordnet.dk). Nyere teori om 'sted' peger på, at steder også kan opfattes som en måde at forstå verden på, og at steder kan lægge op til bestemte handlinger (Aure, Berg, Cruickshank, & Dale, 2015). Casen i denne artikel viser et pædagogisk arbejde med at skabe et konkret sted sammen med en målgruppe, her beboere på et bosted. Med æstetisk teori analyseres empiri fra dette projekt, og projektet illustreres med en model, der viser elementer i den æstetiske undersøgelse. Artiklen beskriver, hvordan det pædagogiske arbejde med 'sted' kan have betydning for deltagerne i projektet, men også for de studerende, der faciliterer arbejdet med 'sted'. Indsigten i, hvordan man kan skabe steder sammen med en målgruppe, har således betydning for studerendes læring i uddannelsen. Casen er en del af forsknings- og udviklingsprojektet "Et fint sted at være", der har fokus på, hvad stedsspecifikt kunstpædagogisk arbejde kan være, og om det er relevant i en nutidig pædagogisk praksis inden for de tre specialiseringer i pædagoguddannelsen, 'dagtilbud' (DAG), 'skole og fritid'

(SOF) og 'social og special' (SOS). Her gives et eksempel inden for social- og specialområdet, der viser relevansen af at arbejde med 'sted'. Men det er også relevant inden for andre fagfelter at være opmærksom på borgeres mulighed for at have medbestemmelse, når steder skal anvendes, skabes eller renoveres.

CASEN ER EN DEL AF
FORSKNINGS- OG UD-
VIKLINGSPROJEKTET
"ET FINT STED AT VÆRE",
DER HAR FOKUS PÅ,
HVAD STEDS-
SPECIFIKT KUNST-
PÆDAGOGISK ARBEJDE
KAN VÆRE.

At arbejde med det stedsspecifikke som en del af pædagoguddannelsen
Kunstpædagogisk arbejde med udgangspunkt i det stedsspecifikke kan give mulighed for fordybelse i udvalgte steder, objekter og handlinger, som kan give inspiration og modstand. Ved pædagoguddannelsen på University

College Nordjylland (UCN) vælger de studerende et valgfag på 5. semester.

Der arbejdes med dette valgfag før, under og efter 3. praktik. Ved uddannelsens afdeling i Thisted udbydes valgmodulen Kreative udtryksformer, som har fokus på det stedsspecifikke. Her arbejdes der med æstetiske læreprocesser med udgangspunkt i steder. Der kan fx arbejdes med sites i naturen, i det offentlige rum eller på museer og andre institutioner. I modul 10 er der fokus på studerendes egne erfaringer med stedsspecifikke æstetiske læreprocesser. I 3. praktik anvender de studerende disse erfaringer i deres pædagogiske arbejde. I modul 11, efter praktikken, planlægger, gennemfører, analyserer og evaluerer de studerende pædagogiske forløb med selvvalgte målgrupper. I samarbejde med disse målgrupper skaber de et 'sted'.

Frembringelsen af stedet og aktiviteten på stedet kan beskrives som en kollektiv æstetisk læreproces, hvor alle deltageres bidrag har betydning og bidrager til proces og produkt. De studerende har den teoretiske del af valgfaget fælles, men arbejder i praksisdelen inden for de tre specialiseringer i pædagoguddannelsen, og generelt i forhold til æstetisk dannelse.

Undervisningen består af både teoretiske oplæg og praktiske og kunstneriske processer. De studerendes egne æstetiske læreprocesser faciliteres af underviser og inviterede kunstnere.

Underviseren vejleder, når de studerende selv planlægger, gennemfører og

AF DE STUDERENDES ARBEJDSPORTFOLIO FREMGÅR DET, AT DERES MÅL MED AT SKABE ET FRISTED ER:

- AT SKABE ET FRIRUM FOR BEBOERNE.
- AT LAVE NOGET, BEBOERNE HAR EJERSKAB OVER.
- AT LADE BEBOERNE FÅ INDFLYDELSE.
- AT ALLE SÆTTER DERES PRÆG PÅ STEDET.
- AT GIVE SLIP PÅ EGNE FORVENTNINGER OG FORESTILLINGER.

evaluerer et konkret arbejde med at skabe et `sted` sammen med en valgt målgruppe. Når der arbejdes med æstetiske læreprocesser i 3. praktik, er det med fokus på innovation og forandringsprocesser. Som ansvarlig for dette valgmodul har jeg inviteret alle studerende ved valgmodulet 2016-2017 til at deltage i forsknings- og udviklingsprojektet.

Stedet som udgangspunkt for forskning og udvikling

FOU-projektet "Et fint sted at være" er et toårigt projekt (januar 2016-december 2017). Det er startet ved Udviklingscenter for Kultur og Pædagogik ved VIA UC og videreført og videreudviklet ved pædagoguddannelsen UCN, da pædagoguddannelsen i Thisted overgik til UCN i 2016. Der har fortsat været sparring med udviklingscenteret ved VIA UC.

Forskningsspørgsmålet er: Hvad er stedsspecifik kunstpædagogisk arbejde? Er det relevant for kvalitet i en nutidig pædagogisk praksis inden for de tre specialiseringer? Hvordan kan man helt konkret arbejde kunstpædagogisk med udgangspunkt i det stedsspecifikke?

Feltet er et kunstpædagogisk, æstetisk-pædagogisk felt. Projektet er baseret på forskning inden for æstetik (Flensborg, 2009; Jørgensen, 2015a; Illeris, 2015) og nyere teori om `sted` (Aure et al., 2015). Dele af denne teori anvendes også i undervisningen. I denne artikel vil jeg med udgangspunkt i teori om æstetik og æstetisk læring belyse, hvordan kunstpædagogisk arbejde med det

stedsspecifikke kan tilføje noget nyt til pædagogisk praksis.

Sammen med i alt 32 pædagogstuderende og i samarbejde med udvalgte institutioner undersøger jeg, hvordan man helt konkret kan arbejde kunstpædagogisk med det stedsspecifikke.

Empirien, der består af fotos, videoer, logbøger og observationer, er indsamlet af studerende, der er blevet bedt om at dokumentere deres stedsspecifikke arbejde. Dette har givet et stort og mangefacetteret empirisk materiale, der viser, hvordan de studerende har grebet arbejdet an. Dette dokumenteres digitalt, og der er foretaget en sammenlignende analyse. Artiklen er skrevet på baggrund af udvalgte dele af den indsamlede empiri. Jeg har valgt at belyse et enkelt af de studerendes projekter som et casestudie for at give et helt konkret eksempel på de studerendes kunstpædagogiske arbejde.

Casen analyseres med relevant teori om æstetisk læring for at belyse, hvilken betydning de studerendes valg har i forhold til det kunstpædagogiske arbejde med `sted`. De 32 studerende, der medvirker i projektet, har opdelt i grupper, arbejdet med det stedsspecifikke på forskellige måder, og eksemplet i denne case er en ud af mange måder at arbejde med `sted`, æstetiske læreprocesser og pædagogik på. De fem studerendes arbejde med beboerne og deres fristed kan, belyst med teori om æstetiske læreprocesser, være med til at anskueliggøre, hvordan kunstpædagogisk arbejde med udgangspunkt i `sted` kan påvirke både det individuelle,

det sociale, det kulturelle og de pædagogiske handlemuligheder.

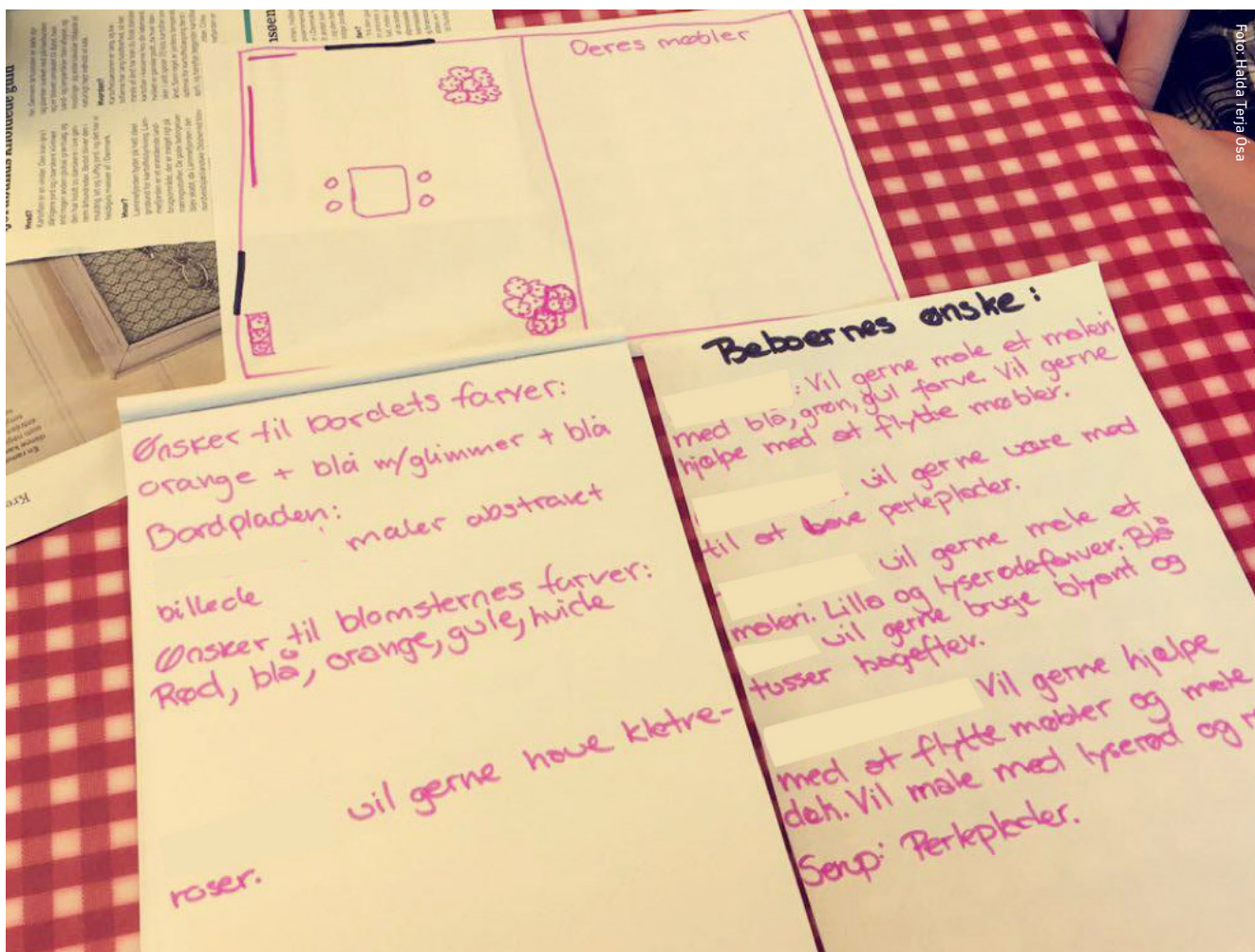
Fristedet – en case

Henriette Christina Mose, Halda Terja Ósa, Sidsel Meinertz Søe-Larsen og Elisabeth Kloster er studerende ved pædagoguddannelsen med valgfaget Kulturelle udtryksformer og værdier. De har specialiseringen 'social og special' (SOS) og vil gerne arbejde stedsspecifikt i valgfaget med mennesker med demens og nedsat funktions-evne. De kontakter derfor Bofællesskabet Søskrænten. Her vil de gerne skabe et fristed sammen med beboerne. Et fristed, der kan betyde helle, oase, refugium og åndehul.

De studerende starter med at besøge beboerne på deres egne værelser for at tage fotos og hente inspiration. De afholder et møde med dem, der har lyst til at være med, og hører om deres ideer. Det aftales, hvad der skal laves, hvordan og af hvem. Som ramme for fristedet vælger de et udhus ved bostedet.

Nedenstående foto (Figur 1) viser processen ved det første møde. De fem studerende inddrager beboerne ved at tage deres ideer og kvalifikationer med i planerne for udvikling af fristedet. Der tages noter, og der er tegnet en skitse.

Nedenstående illustration (Figur 2) viser, hvordan udhuset ser ud ved projektets start. Udhuset ligger lige neden for bofællesskabets spisesal. Alle beboerne kigger lige ud på det hver dag. Det er et godt og solidt bygget udhus, men det fremstår rodet og trist, og det er ikke inspirerende.

Figur 1: Første møde med beboerne.

Beboerne arbejder meget engageret med at ændre udhuset til et nyt 'sted', et frirum. Der er musik til arbejdet hver dag. En af de studerende spiller på guitar nogle af dagene. Sammen har deltagerne valgt, at stedet skal være farverigt og festligt. En beboer holder fast på, at der skal være en sofa med armlæn, så det kommer der. Beboernes evner og interesser – for havearbejde, at male, at lave perleplader m.m. – bringes i spil.

Ved indvielsen af stedet inviteres beboere og pårørende på kaffe og kage, den røde snor klippes over af en aktiv beboer, og lederen af bostedet holder en lille tale. Hun påpeger det flotte arbejde og fortæller, at det har været spændende at følge processen, fra de studerende kom med et stykke blankt papir, til de holdt møder med beboerne om stedet og fandt ud af, hvordan det skulle være. Hun fortæller, at de har været der i al slags vejr og har skabt stedet sammen med beboerne. Alle de deltagende beboere har sat deres præg

Figur 2: Udhuset ved bostedet.

på stedet. Hun er imponeret over måden, det er grebet an på. (Kilde: Video filmet af studerende).

Glæden ved stedet går igen, da en beboer interviewes af de studerende:

Beboeren er tydeligvis tilfreds med stedet. Han har også vist stort engage-

ment i processen med at skabe stedet.

Der er flere små film fra ferniseringen, og flere beboere bliver interviewet. I videoer og fotos ses det, at beboerne er glade for stedet, føler ejerskab og har indflydelse. Dette stemmer godt overens med de studerendes mål med

Interviewer: Vil du sige noget om stedet, vi har lavet her?

Beboer: Ja, det er så fantastisk!

Interviewer: Det er fantastisk. – Hvad synes du, er godt ved det?

Beboer: Ja, der er noget hyggeligt ved det –og vi har haft nogle gode dage sammen.

Interviewer: Ja, lige præcis. Kan du li' farverne, vi har malet?

Beboer: JA! Det kan jeg!

En anden interviewer: Hvad er det for nogle ting, dette her sted kan bruges til?

Beboer: Det kan bruges til så meget [meget]. Man kan hygge sig, og så kan man sidde og tegne herude også, hvis man vil det, eller lave perler.

Interviewer: Man kan lave perler, ja. Kan du lide farverne?

Beboer: JA! Det kan jeg. Jeg synes, de er simpelthen så fantastiske. – Efter regnbuens farver.

Interviewer: Det er nemlig regnbuens farver!

Beboer (griner): Ja-ha! Det er i hvert fald et dejligt sted. I hvert fald.

Jeg synes, at det er det bedste sted her!

Kilde: Video filmet af studerende

beboerne kan se ned på fristedet og få lyst til at gå udenfor for at være virksomme på fristedet. Er man lydhør over for disse ideer, kan institutionens kultur således blive påvirket af arbejdet med det stedsspecifikke.

Det er tydeligt, at den æstetiske læreproces, som beskrives her, ikke udelukkende er en proces med at skabe et værk og udstille det. Projektet har betydning for både det individuelle, det sociale og det kulturelle (Drotner 1999). I forhold til det individuelle perspektiv har beboeren, der interviewes i casen, en stor betydning i projektet, og han har bidraget både fysisk og psykisk til at få projektet til at fungere. Han har skabt godt humør og har arbejdet koncentreret for at gøre det til et godt sted. På det sociale plan er beboerne blevet enige om et udtryk, som de har skabt i fællesskab og sammen kan være stolte af og glade for. Kulturelt påvirker arbejdet med stedet både den enkelte, fællesskabet, pædagogikken og muligheden for samvær og interaktion.

Modellen herunder viser en æstetisk undersøgelse, og inden for rammerne af denne ses et lodret felt omkring stedet med både beboer(e) og studerende.

projektet. Det er lykkedes for dem at skabe et fristed, som beboerne føler ejerskab til, og hvor beboerne har indflydelse og sætter deres præg på stedet.

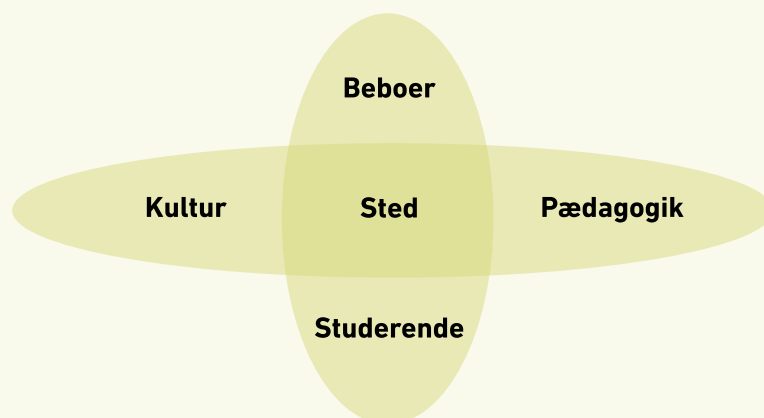
Analyse af casen

Stedet tilbyder forskellige handlemuligheder (affordance), og den enkelte ser og kan gribe de handlemuligheder, der er relevante for vedkommende (Gibson, 2000). Møblerne i fristedet appellerer til, at man sidder i dem og ved dem. Blomsterne og krydderurterne inviterer til, at man dufter til dem.

Farverne appellerer til, at man nyder synet. Beboeren påpeger endnu en affordance, nemlig at stedet giver mulighed for og skaber lyst til tegne og at arbejde med perleplader. Traditionelt set er disse aktiviteter, der foregår indenfor. Stedet og processen med stedet har givet beboeren den ide, at man også kan gøre det udenfor, på stedet, fremover. Det er således en affordance, der virker fra fristedet og op til spisestuen, hvor

Processen med beboerne kan illustreres i nedenstående model:

ÆSTETISK UNDERSØGELSE

Figur 3: Model for æstetisk undersøgelse omkring 'sted'. Modellen er udviklet som illustration af den æstetiske undersøgelse omkring sted i et pædagogisk projekt. Hanne Kusk.

De bidrager i fællesskab med ideer, håndværk, eksperimenter, energi og fordybelse i projektet for at være med til at skabe et fristed, der kan være til glæde for alle. I det vandrette felt inden for den æstetiske undersøgelse ses kulturen og pædagogikken omkring stedet. Den eksisterende kultur i institutionen påvirker måden at opfatte rum og steder på, og det nye fristed er med til at påvirke kulturen for, hvad beboere og ansatte kan være sammen om og hvordan. Her spiller pædagogikken ind. De studerendes kendskab til målgruppen, til deres hverdag, til anerkendende pædagogik, inklusion og medinddragelse influerer på stedets muligheder. Desuden har de studerendes kendskab til æstetik og æstetisk arbejde med sted indflydelse på eksperimentet. De studerendes æstetiske undersøgelse omkring 'sted' foregår således sammen med beboerne, og det resulterer i et fristed, som vil blive anvendt i en tid, fordi det svarer til de behov og ønsker, som beboerne har for et fristed.

Den æstetiske læreproces i dette projekt kan ikke reduceres til at handle om indtryk og udtryk. Flensborg (2009) beskriver ud fra Borriaud den relationelle æstetik og socialkonstruktionisme som en mulig vinkel på æstetik. Ifølgende bidrager den socialkonstruktivistiske model "til at synliggøre, at:

- RELATIONEL PRAKSIS ER SKABELSE AF RAMMER, HVORI RELATIONER KAN REALISERES MELLEML INDIVIDER, INSTITUTIONER, SYSTEMER.
- VÆRKET ER DET NET AF RELATIONER, SOM RAMMERNE MULIGGØR.
- ET VÆRK, DER OPERERER RELATIONELT, ETABLERER ET RUM, KONKRET ELLER VIRTUELT, HVORI UDVEKSLINGEN KAN FOREGÅ"

(Flensborg, 2009, s. 184).

Ses projektet med fristedet i denne optik, skaber de studerende en ramme for pædagogisk arbejde, da de samarbejder med beboerne på bostedet. Men de skaber også en æstetisk ramme, der muliggør udveksling i relationer. Både i planlægningen, imens stedet skabes og til den efterfølgende fernisering realiseres relationerne, og der udveksles ideer, syn på materialer, metoder, arbejdsformer og samvær, samtidig med at samarbejdet resulterer i et konkret resultat. Dette samarbejde influerer på den måde, hvorpå stedet efterfølgende tages i brug, og på den betydning, som stedet tillægges, som en ramme for det relationelle.

Ifølge Flensborg er der tale om "[...] en modellering af mulige verdener – fremvisning af handlingsmuligheder og livsmåder i en allerede etableret virkelighed – ikke utopi" (Flensborg, 2009, s. 184).

Projektet med fristedet er et reelt samarbejde, en reel relation og et helt konkret brugbart rum, som får betydning for både studerende, beboere og institutionen. Derfor kan arbejdet med 'sted' være med til at ændre deltagernes hverdagsliv og institutionens kultur.

Jørgensen tilføjer en anden vinkel til arbejdet med det æstetiske. Hun skriver: "Når vi skaber rum for at reflektere frit, giver vi mulighed for at forestille sig andet end det, der tages for givet. Den æstetiske læring udvikler således evnen til at tænke kritisk – på en konstruktiv måde" (Jørgensen, 2015b). I projektet med fristedet har beboerne sammen med de studerende tænkt kritisk i forhold til deres hverdag. De har reflekteret over, hvad et fristed kan være, og hvordan de gerne vil have deres fristed. Det ligger i begrebet fristed, at det er et helle eller et fristed fra noget. De studerende har

skabt rammerne for denne betydningsfulde kritiske og konstruktive tænkning. Ifølge Jørgensen bygger den æstetiske erfaring, som både beboere og studerende her opnår, på erfaringer, som kan være udviklende og dannende. Erfaringerne er, at man selv kan skabe nogle rammer, der er gode at være i, og at det skabte 'sted' kan medføre nye og anderledes handlinger i hverdagen. Ifølge Jørgensen er sensitivitet en del af den æstetiske læring (Jørgensen, 2015b). Både beboere og studerende udviser følelser, fornemmelse og sans for arbejdet med dette 'sted'. De studerendes opmærksomhed på beboernes glæde ved særlige farver, musik og stemninger er en væsentlig del af læringen. Jørgensen mener også, at æstetisk læring kan åbne for noget, der er større end mennesket (Jørgensen, 2015b) Her kan dette noget være frihed og samhørighed.

Med Illeris kan projektet belyses på en tredje måde: Æstetiske læreprocesser handler for Illeris om performance, hvor form "[...] aktiveres, iscenesættes, kropsliggøres, kopieres, eksperimenteres med, transformeres, dokumenteres i processer [...]" (Illeris, 2009, s. 127). Her er det beboernes hverdag og den måde, de performer på, der danner basis for transformative processer, hvor der eksperimenteres med andre måder at være sammen og skabe noget sammen på. Denne performativitet, som beboere og studerende udfører, er en aktiv måde at forholde sig kritisk og undrende over for hverdagen. Det består ganske simpelt i, at gøre noget andet. Ved denne eksperimenterende og medforskende tilgang 'gør' eller performer beboerne i samspil med de studerende en ny hverdag, ikke en utopisk hverdag, men en ægte og reel hverdag.

De studerende har desuden et mål for projektet, der handler om at give slip på egne forestillinger og forventninger. Dette handler om, at de ikke ønsker, at det er deres forestillinger og forventninger, der skal være gældende, men at det er beboernes ideer og ønsker, der er i fokus. Arbejdet med de studerendes egne forventninger og forestillinger beskrives i en studieopgave, hvor de fem studerende skriver om undervisningen i modulet:

VI LÆRTE AT GIVE SLIP OG LADE DEN ÆSTETISKE PROCES OG BEBOERNE TAGE STYRINGEN. VI HAR IGENNEM VORES PROJEKT OPLEVET, HVOR GODT DET NETOP KAN BLIVE, HVIS MAN TØR GIVE SLIP PÅ STYRINGEN OG PLANLÆGNINGEN OG LADE DEN ÆSTETISKE PROCES STYRE SIG SELV.

VI OPLEVEDE, HVILKEN POSITIV RETNING PROJEKTET TOG, NÅR VI GAV PLADS TIL AT FØLGE BEBOERNES UMIDDELBARE INDSKYDELSE, OG [VI] TURDE SLIPPE KONTROLLEN OG DEN FORUDINDTAGEDE FORVENTNING TIL PROJEKTETS RESULTAT"

(Kilde: De studerendes studieopgave).

Det er et tilbagevendende dilemma i æstetiske læreprocesser på pædagoguddannelsen, det at turde give plads til deltagernes medindflydelse og samtidig arbejde for, at både proces og produkt får håndværksmæssig og/eller kunstnerisk kvalitet.

Sammenfatning

Casen viser arbejdet med at skabe et konkret 'sted', et fristed, sammen med beboerne på et bosted. Det æstetiske eksperiment illustreres i en model, der viser de grundlæggende elementer i det kunstpædagogiske arbejde med 'sted'. Med æstetisk teori (Flensborg, 2009; Jørgensen, 2015; Illeris, 2009) analyseres casen, og forskellige facetter ved det kunstpædagogiske arbejde med 'sted' belyses. Med begrebet affordance (Gibson, 2000) påpeges fristedets handlemuligheder eller indbydelser til beboerne.

Drottners tre niveauer for æstetisk læring (Drotner, 1999) anvendes til at vise betydningen af at arbejde både individuelt, socialt og kulturelt, og at netop den kulturelle del af æstetisk læring er tydelig i arbejdet med sted. Med Flensborgs (2009) beskrivelse af en socialkonstruktivistisk vinkel på æstetisk arbejde påpeges betydningen af projektets mulighed for at skabe rammer for det relationelle og de muligheder, dette giver for samvær og pædagogik. Med Jørgensens (2015) vinkel på det æstetiske synliggøres muligheden for at tænke kritisk på en konstruktiv måde og for at få øje på noget, der er større end det enkelte menneske. Med Illeris' (2009) performative tilgang til æstetik ses betydningen af, at arbejdet med sted også medfører muligheden for at gøre noget andet, at skabe ny handling. Det kunstpædagogiske arbejde med det stedspecifikke,

viser sig således i den konkrete case at give mulighed for at skabe nye rammer for det relationelle, og hermed for en anden form for samvær og pædagogik, og desuden at give mulighed for en kritisk konstruktiv tænkning i forhold til hverdag og 'sted' og endelig at give mulighed for ny og anderledes handling. Desuden opstår muligheden for at indgå i noget, der er større end det enkelte menneske selv, her frihed og fællesskab.

Der er givet et eksempel på, hvordan man helt konkret kan arbejde kunstpædagogisk med udgangspunkt i det stedspecifikke, som her er bundet til et bosted. Men eksemplet giver samtidig et indblik i, hvilken betydning det kan have at arbejde pædagogisk med 'sted' som udgangspunkt. Borgerinddragelse via æstetiske projekter er et felt, der er relevant mange steder i samfundet. De studerende har skabt forandringer

sammen med brugergruppen i stedet for at skabe forandringer *for* brugergruppen. Det gør en væsentlig forskel i forhold til medborgerskab og samskabelse. De studerende har erfaret, at deres rammesætning og facilitering af æstetiske undersøgelser sammen med brugergruppen har stor betydning for proces og produkt. Beboernes fysiske og mentale involvering er påvirket af denne rammesætning og af de studerendes tilgang til arbejdet. Casen åbner derfor samtidig for en diskussion af, hvilke kvalifikationer en moderne pædagog skal besidde for at kunne udvikle og forandre det pædagogiske arbejde. Desuden kan det åbne for overvejelser over, hvordan borgere kan inddrages i forandringsprocesser med udgangspunkt i 'sted', flere steder i samfundet.

Tak

Tak til de deltagende studerende, institutioner, børn og voksne, der har bidraget, til instruktør Gitta Malling fra Limfjords-teatret for sparring og inspiration og til musiker Viggo Steincke for at skabe denne video fra projektet¹:

¹ Link: www.steincke.dk/foredrag-og-undervisning

Litteraturliste

- Aure, M., Berg, N.G., Cruickshank, J. & Dale, B. (2015): Med sans for sted. Nyere teorier. Bergen: Fagbokforlaget Norge.
- Drotner, K. (1999): At skabe sig – selv. Ungdom, æstetik og pædagogik. København: Gyldendal.
- Flensborg, I. (2009): Æstetikmodeller i billedkunst. I Æstetiske læreprocesser i teori og praksis. (s. 181-186). Værløse: Billesø og Baltzer.
- Gibson, E.J. & Pick, A.D. (2000): An Ecological Approach to Perceptual Learning and Development. New York, NY: Oxford University Press.
- Illeris, H. (2009): Æstetiske læreprocesser som performative handlinger – Overvejelser over subjektivitet, identitet og form. *Cursiv*, 4, s. 115-130.
- Jørgensen, D. (2015a): Nærvær og eftertanke. Mit pædagogiske laboratorium. Skive: Forlaget Wunderbuch.
- Jørgensen, D. (2015b): Æstetisk læring. *Kirken Underviser*, 4.

Figur 4: Fristedet - skabt sammen med beboerne.

Foto: Hald Torja Osa

Projektet har betydning for både det individuelle,
det sociale og det kulturelle.

Drotner 1999

